

**МІЖНАРОДНІ ЧЕЛПАНІВСЬКІ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ
, ЧИТАННЯ**

**(З НАГОДИ 150-РІЧЧЯ
3 ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Г.І. ЧЕЛПАНОВА)**

удк 3781
378.4

Рекомендовано до друку Рішенням Вченої ради
Інституту вищої освіти НАПН України
Протокол № 9 від 24 жовтня 2011 р.

Друкується відповідно до рішення Вченої ради Київського Міжнародного
університету,
протокол ІУ« 2 від 29 вересня 2011 р.

Редакції іа колепя випуску.
Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Луговий В.І.,
Хачатурян Х.В., Вех І.Д., Ляшенко О.Л., Свтух М.Б., Шумигора Л.І., Сидорчук
І.А., Савченко Л.А., Зажигасв Н.В., Рудаювська С.В., Степко М.Ф.,
Невмержицький О.А., Ткаченко В.М., Корольои Б.І., Михальченко М.І., Онкович
Г.В., Корсак К.В., Чучковська О.М.

Відповідальний редактор випуску
Маноха І.П.

Вища освіта України - Додаток 3 до N»1, Том II,- 2012 р. - Тематичний випуск
"Міжнародні Чечпанівські психолоіо-педаіогічні читання" -410 с.

Психологічні науки: проблеми і здобутки - Додаток 1 до N«1, Том 11,- 2012 р. - Те-
матичний випуск "Міжнародні Челпашвські психолого-педагогічп читання"
-410 с.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з нагоди 150-річчя
видатного вітчизняного психо лоіа, філософа й подають, фундатора наукової
і ісихології Г.І.Чеі шаі юва.

У збірнику представлені історичні аспекти становлення психології як
самостійної науки та роль Г.І. Челпанова у ньому процесі іанрикіні XIX -
на початку XX століть. Здійснений от ляд новітньої педагогіки як технології
плекання довершеної особистості. Психологія XXI століття представлена у
сукуішості її здобутків та перспектив, теоретичних пошуків та емпіричних
надбань. Філософія людини, суспільства і культури постала у контексті
найбільш актуальних проблем, що вишачаються як змістові виміри третього
тисячоліття. Ще один актуальний тематичний напрям вміщених у збірнику
матеріалів - психологічні, педагогічні та організаційні умови запровадження
європейських стандартів вищої освііи в Україні

Для фачіпців-освітян, педагогів, психологів, філософів, науковців, дослідників
психолого-педагогічних та управ іінських проблем розни гку освітньої справи
в Україні та за її межами.

© Інститут вищої освіти і ІАПН України, 2012 р.

© Київський Міжнародний Універсіел, 2012 р

© Інститут соціальної та політичної психології
НАПН України, 2012 р.

© Східно-Європейський Інститут І ісихології, 2012 р

© Видавнипгво "Гнозис", 2012 р.

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ No 5049
від 11 квітня 2001 р.

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ

Засновано у 2001 році
1 Середшкіатний індекс 23823
ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЧАСОПИС

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
и інститут СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ПАІ ІН УКРАЇНИ

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 17011 - 5781 ГІР. від 19. 07. 2010 р.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ: ПРОБЛЕМИ І ЗДОБУТКИ

Засновано у 2004 році

Збірник «Психологічні науки: проблеми і здобутки» є правонаступником
Вісника Київського міжнародного університету. Серія: Психологічні науки, який
заресстровано як фахове видання постановою Президії ВАК України
№ 4-05/7 від 30 червня 2004 р. Бюлетені, ВАК України № 8, 2004 р.

Додаток 1 до №1, том 11, 2012 р

СОЛОВЕЙ Л.С.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов.
Інститут туризму Федерації
професійних спілок України

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ

Стаття аналізує сучасний стан підготовки туристичних кадрів в Україні. Визначено тенденції розвитку вітчизняної туристичної освіти, запропоновано деякі шляхи її оптимізації.

Ключові слова: підготовка кадрів, туристична освіта, стандарти професійної підготовки фахівців, сфера туризму

Статья анализирует подготовку туристских кадров в Украине, определяет тенденции развития туристского образования, предлагает пути его оптимизации.

Ключевые слова: подготовка кадров, туристское образование, стандарты профессиональной подготовки специалистов, сфера туризма

The article analyses the training of specialists in the sphere of tourism, determines the tendencies of the development of national tourism personnel training. Some recommendations are suggested to optimize the national education and training in tourism.

Key words: training of tourism personnel, tourism education, standards of professional training, tourism.

аналіз наукових джерел засвід-
чує, що проблема підготовки
кадрів для вітчизняної туристич-
ної сфери є предметом
активного наукового дослідження
вчених багатьох галузей знань - гео-
графії, економіки, екології, історії, пе-
дагогіки, психології, соціології, право-
знавства та ін.

Теоретико-методологічні засади
становлення системи підготовки фа-

хівнів туризму в Україні закладено
науковим доробком таких вчених,
як В. К. Бабарицька, О. О. Бейдик, Л.
В. Грибова, Л. П. Конох, М. П. Кра-
чійко, Л. Г. Лук'янова, О. О. Любіде-
їса, О. К). Малиновська, М. П. Маль-
ська, Г. П. Ісауменко, Л. І. Поважна,
Л. В. Сакуи, М. І. Скрипник, Т. І. Тка-
ченко, В. К. Федорченко, І. І. А. Фомен-
ко, Г. С. Цехмістрова та ін.

Як свідчить світовий досвід, необ-

© Соловей Л.С., 2012

хідною умовою успішного розвитку туризму є його відповідне забезпечення. В результаті інтенсивного розвитку туризму проблема його кадрового забезпечення загострилася. Однак точну потребу у туристичних кадрах сфери через недосконалість Національних класифікаторів України («Класифікатора видів економічної діяльності» та «Класифікатора професій»), в яких недостатньо мірою представлено специфіку туристичної сфери, визначити практично неможливо.

Мета статті - проаналізувати сучасний стан професійної туристичної освіти. запропонувати деякі шляхи оптимізації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах туристичного профілю.

Сучасна вітчизняна туристична освіта через проблеми, пов'язані з недосконалими державними освітніми стандартами професійної туристичної освіти, неадаптованістю навчальних цінностей і програм до сучасних вимог і потреб туризму, недостатньою навчально-методичною і навчально-матеріальною базами ВНЗ, нестачею кваліфікованих викладацьких кадрів має, як результат, невідповідну якість підготовки кадрів. І потреба у вдосконаленні системи професійної освіти в туризмі викликана не тільки зростаючим замовленням гостів, змінами вимог до рівня якості підготовки з боку роботодавців, а й підвищенням конкурентоспроможності фахівців на вітчизняному та світовому ринках праці. Подальший динамічний розвиток туризму вимагає вищих професійних кадрів, який можна набути тільки через зростання якості підготовки у сфері освіти. Ринок туризму потребує професіоналів, які володіють новітніми технологіями та програмними продуктами, комунікативно-психологічними особливостями спілкування з клієнтами, с обізнаними в основах просування туристичних послуг [12].

На формування і розвиток системи підготовки кадрів для сфери туризму

впливають як зовнішні чинники (серед яких світові тенденції розвитку туризму та туристичної освіти; освітня політика держави, що регламентується державними та законодавчими актами; зміст освіти (навчальні платі, програми, підручники), ринок праці), так і внутрішні чинники (характер освітньої системи навчального закладу, загальний світогляд викладачів та рівень їх підготовки до інноваційної діяльності, якісний склад студентів у порівнянні з кількісним та ін.) [6, с. 153-154].

На думку фахівців, удосконалення вітчизняної системи підготовки фахівців сфери туризму, її адаптація до загальноєвропейських освітніх стандартів створити, можливими за умови об'єднання зусиль, координації та кооперації діяльності туристичних організацій, навчальних центрів, вищих навчальних закладів туристичного профілю, навчальних закладів післядипломної освіти, курсової мережі з підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації туристичних кадрів, семінарів та ін.; удосконалення нормативно-правової бази туристичної освіти; створення якісно нових державних освітніх стандартів для професійної туристичної освіти всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів; вивчення світового досвіду та формування у майбутніх фахівців сфери туризму необхідних професійних знань, умінь, навичок, що відповідно до світовим освітнім стандартам; розвиток регіональних систем підготовки фахівців сфери туризму; розробки єдиного стандарту, іншими словами, "моделі" фахівця сфери туризму і моделі його підготовки; ширшого використання інноваційних педагогічних технологій; оновлення науково-методичного та інформаційного супроводу освітнього процесу, залучення до викладання практиків сфери туризму; підвищення якості освіти та конкурентоспроможності випускників вітчизняних навчальних закладів туристичного профілю на світовому ринку праці [1; 5; 6; 7].

На нашу думку, потрібно, перш за

все, об'єднати зусилля державних органів управління туристичною сферою, наукових і навчальних установ для розробки та впровадження стандартів професійної підготовки фахівців сфери туризму. Виконання цього завдання потребує: вивчення потреби ринку праці у кадрах туристичних професій і внесення доповнень і змін у Класифікатор професій; розробки кваліфікаційних вимог до туристичних професій і створення розділу "Кваліфікаційні характеристики посад працівників туристичної сфери" у Державному класифікаторі професій; розробки професійних стандартів категорій працівників туристичної сфери, удосконалення сірукітури сіпеневої системи професійної освіти в туризмі; розробки системи кваліфікації персоналу та компетенцій для застосування її до випускників всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів туристичної освіти.

Проведений аналіз підготовки фахівців сфери туризму дозволив виявити деякі тенденції розвитку туристичної освіти в Україні на сучасному етапі.

По-перше, характерною рисою сучасної туристичної освіти є перехід від адміністративного формування змісту освіти до об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін у вирішенні проблем освіти, що на час псу ідіотам, студентам, роботодавцям можливість вибору змісту, форм і методів організації навчального процесу в освітньому закладі.

По-друге, професійна кваліфікація фахівця сфери туризму, як відомо, залежить не тільки від отриманої спеціальної та спеціальної підготовки, але і від світового досвіду та стандартів туристичної індустрії. Тому особливістю формування змісту туристичної освіти є орієнтація теоретичної і практичної професійної підготовки на світовий досвід. Вважаємо, що тільки інноваційне оновлення навчальних програм, планів підготовки фахівців сфери туризму буде враховувати не тільки світовий досвід, а й перспективні потреби сфери туризму та туристичного бізнесу.

Фахівці туристичної сфери повинні володіти професійними знаннями, навичками, вміннями, необхідними для ефективної професійної діяльності. Навчання за оновленими програмами повинно забезпечити всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця, заохочувати їх до самостійного мислення, готувати до обов'язкового неперервного самонавчання, самоосвіти, самовдосконалення протягом усієї професійної діяльності.

По-третє, як показав досвід від фахівців сфери туризму всіх ланок, а особливо вищої (управлінської) вимагається не тільки досконале знання фаху, а й високий рівень володіння професійним мовленням. Уміння спілкуватися мовою професії підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватись у професійній ситуації, встановлювати ділові контакти. Відомо, що рівень культури усного та писемного ділового мовлення визначається правильністю, комунікативною досконалістю, аргументованістю (ГК), доцільністю, стислістю, точністю. Проведене дослідження довело, що переважна більшість фахівців туристичної сфери спілкується російською мовою. Ймовірно, цей факт пояснюється тим, що сьогодні українське професійне мовлення сфери туризму, на жаль, поки що перебуває на слані становлення, унормування. Проведений аналіз навчальних програм напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" Інституту туризму" Федерації професійних спілок України свідчить, що на вивчення "Ділової української мови" за навчальним планом 1997 р. виділялося 72 год. (54 год. аудиторій заняття, 18 год. СІЧ), годі як за навчальним планом 2010 р. на вивчення "Української мови (за професійним спрямуванням)" виділено 108 год. (51 год. аудиторій заняття, 54 год. СРС), що складає 3 кредити. Вважаємо, що у майбутньому проблема, пов'язана з українським професійним мовленням, поступово вирішиться (3; 4).

Варто зазначити, що ефективність і результативність системи підготовки фахівців сфери туризму залежить від рівня інтеграції освітнього процесу в практику туризму. Науковці цінні висновку, що для формування висококваліфікованих фахівців сфери туризму необхідно, щоб зміст навчання відповідав вимогам їх майбутньої діяльності, щоб існував зв'язок навчання та виробничої практики, взаємозв'язок теоретичних знань з практикою, відбувалося стажування на робочих місцях упродовж навчання у ВНЗ.

Крім цього, кращому розумінню тенденцій і перспектив розвитку вітчизняного та міжнародного туризму, зближенню та співпраці туристичної освіти і ринку туристичних послуг сприяє участь студентів старших курсів у науково-дослідницькій діяльності та проходження практики на туристичних підприємствах. Очевидно, що подальше зміцнення зв'язків між теорією та практикою, між системою підготовки фахівців сфери туризму та виробничою діяльністю туристичних підприємств залежатиме від постійного вивчення потреб туристичного ринку країни, залучення працюючих фахівців і практиків сфери туризму до викладацької справи, тісного зв'язку викладачів профільних дисциплін з туристичними підприємствами, розвитку науково - дослідницької діяльності у навчальному закладі.

Характерною особливістю сучасної туристичної освіти стала інтернаціоналізація. Майбутніх фахівців сфери туризму насправді важливо знайомити з культурою інших країн і народів, їх віросповіданнями, традиціями та звичаями, національними кухнями, вчити розуміти та поважати іншу культуру.

Як свідчить досвід навчального процесу у вітчизняних ВНЗ, основними напрямками розвитку інтернаціоналізації туристичної освіти вважається, по-перше, введення до навчальних планів дисциплін, що вивчають традиції, релігію, культуру різних народів світу ("Світова культура і мис-

тентво", "Туристичне краєзнавство", "Релігієзнавство", "Іноземна мова" та ін.). По-друге, важливо організувати обмін викладачами і студентами між навчальними закладами різних країн. По-третє, потрібно спонукати викладачів і студентів брати участь в освітніх програмах навчальних закладів інших країн, а також організувати для студентів старших курсів практику на туристичних підприємствах у країнах з розвинутою сферою туризму. Насправді, така практика вже стала звичайною в провідних туристичних навчальних закладах України. Важливо, щоб перебуваючи закордоном, фахівець сфери туризму не забував, що він - представник української держави, носій і знавець національної культури.

Одним з напрямів модернізації та покращення якості підготовки фахівців сфери туризму має стати професійно орієнтоване вивчення студентами іноземних мов. Професійна діяльність фахівців туризму вимагає знання іноземних мов на високому рівні для проведення переговорів, листування, оформлення контрактів, ешелювання з клієнтом, вирішення можливих конфліктних ситуацій. Відомо, то неясність, непорозуміння, двозначність у спілкуванні можуть призвести до фінансових збитків, втрати клієнта та ін. Знання культурних особливостей країни-партнера, її історії, традицій та звичаїв допоможуть у професійному опікуванні іноземною мовою. Професіонал, який вільно володіє кількома іноземними мовами, має змогу мобільним, гнучким, удатним адаптуватися до вимог світового ринку праці.

Власний досвід автора дозволяє стверджувати, то на сучасному етапі навчання іноземним мовам у ВНЗ туристичного профілю характеризується чіткою професійною спрямованістю. Насправді, курс іноземної мови на відміну від інших фахових дисциплін має свою специфіку. Якщо інші дисципліни ставлять за мету засвоєння знань основ науки, то при вивченні іноземної мови знання мають бути лише не-

Таблиця 1.

Напрями діяльності вищих навчальних закладів щодо удосконалення підготовки фахівців сфери туризму

Напрями діяльності	Завдання
Навчально-виховний процес	Застосування новітніх освітніх технологій, нетрадиційних методів навчання у навчальному процесі. Проведення олімпіад, організація виставок, виставок-продаж, фестивалів, конкурсів, змагань, огляд-конкурсів. Організація практичної професійної діяльності студентів під час канікул. Участі» в обмінах студентами з зарубіжними ВНЗ. Пропаганда та обмін ідеями та досягненнями навчально-виховного пронесу (конференції, семінари, видавнича діяльність). Організація наукового пошуку студентів.
Науково-методична діяльність	Розробка освітніх стандартів нового покоління. Розробка навчальних планів і типових програм навчальних дисциплін за галузевими стандартами для всіх форм навчання (денне, заочне, дистанційне, екстернат). Розробка навчальних програм за новими державними стандартами. Підготовка підручників, навчальних посібників, навчально-методичних комплексів з навчальних дисциплін нового покоління. Створення електронних бібліотек, довідників. Ль і вивація видавничої діяльності.

обхідною передумовою формування у мінь і навичок користування мовою і не розгляданні «ся як кінцева мста на-кчайша. Крім загального удоскона ієн-пня у практичному володінні іноземною мовою, студент повинен вивчити і так звану „підмову" свого майбутнього фаху, а саме, „підмову" сфери туризму. Падалі, па думку автора, тенденція до збільшення навчального часу на вивчення іноземної мови професійного спрямування у навчальних закладах туристичного профілю збережеться. Так, проведений аналіз на-кчальних планів напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент" освіти іьо-ква-ііфіклційного рівня "бакалавр" Іпсп-гу ту туризму Ф1 іу сідчиті., що норів-

няно з навчальним планом 1997 р. час на вивчення іноземної мови збі іьшип-ся па 711 год. і у 2010 р. складає 1152 год (32 кредити), з яких 702 і од. виді-іяється па аудиторій заняті ія [3, 4].

Все ьпіце за значене дало можливість визнали ги пріори геппі напрями ді-яльності вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку туристич-них кадрів, щодо удосконалення на-вчально-виховного процесу, реалізації неперервної професійної підготовки і нипере;іжуючим характером навчан-ня, підвищення якості підготовки фа-хівців (професійний рівень) і, звичай-но, оптимізаціі віічизняної системи підготовки фахівців сфери гурнзму (див. табл. 1).

РОЗДІЛ 5. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

ЛІТЕРА ТуР А:

1. Гринько С. А. Рынок подготовки туристских кадров : реалии и перспективы развития/С. А. Гринько [Електронний ресурс] - Режим доступу до статті: http://tuurlib.net/statti_louribin/grinku.htm
1. Дуга к Н.В. Соціально-економічні аспекти діяльності фахівців туристичної індустрії в умовах перехідної економіки/ Н.В. Дусак [Електронний ресурс] ~ Режим доступу до статті: http://tourlib.net/statti_ukr/du?ak.htm
3. Навчальний план підготовки бакалавра галузі знань 0306 "Менеджмент і адміністрування", напряму 6.030601 "Менеджмент" професійного спрямування "Менеджмент організації і адміністрування" в Інституті туризму Федерації профспілок України -2010.
4. Навчальний план підготовки спеціаліста спеціальності 7.050203 "Менеджмент у невиробничій сфері" (туризм) в Інституті туризму Федерації профспілок України. - 1447.
5. Иальчук М. И. Современные тенденции развития профессионального образования в странах ЕС/М. И. Иальчук //Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи". - Сімферополь, 2005. - С. 43 - 45.
6. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: [монографія]/В. К. Федорченко; за ред. Н. і Нпчкло. - Е : Видавничий Дій "Сіово", 2004. - 472 с.
7. Федорченко В. К. Трансформація досвіду зарубіжній країн у розвиток туристської освіти України / В. К. Федорченко//Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2003. - Ль 7. - С. 725 - 137.